

Workshop Spirituele dimensie

Internationale dag van de palliatieve zorg, 25 oktober 2021

Mirjam Heikens

1. Welkom

---

* even voorstellen

Spirituele dimensie:
hoe ga je om met aandacht en ondersteuning?

programma

---

1. welkom
  2. zingeving in de palliatieve zorg
  3. ABC-model
  4. aandacht
  5. behoefte aan ondersteuning inschatten
  6. evt. ondersteuning uitkiezen, zo nodig verwijzen
  7. verzameling vragen
  8. SBARR en zingeving palliatieve zorg
  9. afronding
- + casus

2. Zingeving in de palliatieve zorg

---

vier dimensies

- fysiek
- psychisch
- sociaal
- spiritueel (zingeving)

zinggeving

'spirituele dimensie'
zinggeving / spiritualiteit
definitie?

grond, basis
wat – voor jou – belangrijk, waardevol, van betekenis is

- alledaagse zinggeving: invullen van je tijd
- existentiële zinggeving: bezig zijn met grote onderwerpen (levensvragen)

bij ernstig ziek-zijn

---

wending in het leven, 'life event'

zingeving (extra) aan het licht

alledaagse doorbroken,
existentiële een grotere rol

* casus Sheila

---

* Sheila – dimensies

- fysiek
- psychisch
- sociaal
- spiritueel (zingeving)

3. ABC-model

- ❖ 'aandacht en passende ondersteuning'
- ❖ wat en hoe?
- ❖ ABC-model

ABC-model in beeld

A, B, C

- A) Aandacht   altijd, allermeeest nodig
                             ‘gratis’
- B) Begeleiding   een of meer gesprekken,
                             als patiënt / naaste daarvoor open staat
- C) Crisis   gesprek of andere ondersteuning
                             bij zwaardere problematiek

4. Aandacht

---

fundamenteel onderdeel → taak voor alle zorgverleners incl. vrijwilligers

❖ hoe?

- openheid en rust bij jezelf
- belangstelling voor wat patiënt / naaste meemaakt
- serieus, maar niet te zwaar

- alert op betekenislagen in de communicatie

betekenislagen in de communicatie

- feiten   de 'zakelijke' werkelijkheid
- emoties   wat iemand daarbij voelt (boos, blij, bedroefd, bang)
- identiteit   wie iemand is
                                  - levensverhaal, groep, cultuur, rol
- zingeving/spiritualiteit   de grond van iemands bestaan
                                  - krachtbronnen, inspiratie, levensvisie

betekenislagen - toepassing

- ❖ model
- ❖ bagage voor jezelf
- ✓ om te onderscheiden: wat hoor je, pik je op?
'luisteren in laagjes'
- ✓ en om te reageren: waar sluit jij op aan?
- ❖ aandacht voor de hele mens

* Sheila – betekenislagen

“Mirjam, ik was toch bezig met de chemo? Dat ging zo goed. De tumor werd kleiner, de pijn verdween. Maar laatst was ik in het ziekenhuis voor de tweede sessie, en toen zeiden ze dat ze niets meer konden doen. Nu ben ik dus uitbehandeld. En ik voel het weer terugkomen. Dan denk ik ook: wat heeft het voor zin om zo te lijden? En wat doen die goden eigenlijk voor me? Mijn zoon was niet mee; ik ging vol goede moed in m’n eentje. Ze weten het natuurlijk wel, allebei de kinderen. Die zijn trouwens zo belangrijk voor mij. De rest van de familie laat het gewoon afweten.”

- feiten
- emoties
- identiteit
- zingeving/spiritualiteit

5. Behoeftte aan ondersteuning inschatten

---

behalve aandacht soms ook begeleiding nodig → signaleringstaak

❖ hoe?

- eigen observaties allereerst; wat hoor en zie je, wat voel je aan?
- alert op zingevingsnood achter bijv. misselijkheid
- afstemmen met patiënt / naaste zelf
  - kunt u genoeg terecht bij uw eigen mensen?
  - heeft u behoefte aan ondersteuning?
  - wilt u verder praten over wat u bezighoudt?

6. Evt. ondersteuning uitkiezen, z.n. verwijzen

---

ondersteuning nodig? → volgende stappen

❖ welke?

- nagaan wie al bekend is / met wie vertrouwensband bestaat
- eigen mogelijkheden en grenzen overwegen
  - beschikbaarheid
  - tijd
  - competenties
- misschien verwijzen naar een ander

(afstemmen met de patiënt / naaste)

anderen om naar te verwijzen

- voor B = begeleiding:
  - palliatief verpleegkundige, bekwame maatschappelijk werker, geestelijk verzorger, ...
- voor C = hulp bij crisis/complex:
  - geestelijk verzorger, psycholoog, medisch maatschappelijk werker, psychiater (Richtlijn)
- ❖ enkele signalen van spirituele crisis: diepgaande vragen over de zin van het leven, grote veranderingen in de persoon, rondcirkelend zoeken zonder het vinden van evenwicht

sociale kaart

- samenwerkingspartners in je eigen wijk, stad, regio
- Wegwijzer zingeving en levensvragen op website NPZR@o

<https://netwerkpalliatievezorg.nl/rotterdam/Zorg-in-uw-regio/Wegwijzer-zingeving-en-levensvragen>

- Centrum voor levensvragen Rotterdam en omstreken

<https://centrumlevensvragenrotterdam.nl/>

* Sheila – behoefte inschatten, verwijzen

---

1. huisarts – geestelijk verzorger

‘mw. durft niemand te belasten, maar zou graag met iemand praten; de muren komen op haar af’

2. huisarts – palliatiefverpleegkundige

3. palliatiefverpleegkundige – thuiszorg

4. geestelijk verzorger – buddy van Humanitas (poging, mislukt)

5. geestelijk verzorger – hindoe-collega (poging)

7. Verzameling vragen

Wat zou u met mij willen delen?

Wat doet dit met u? Wat houdt u nu het meest bezig?

Is er iets waarover u zorgen heeft? Wat is echt belangrijk voor u?

Waar haalt u uw kracht vandaan? Aan wie of wat had u vroeger steun?

Waarop hoopt u? Waar verlangt u naar? Wat zou u nog graag willen?

Wat wilt u dat we doen? Wat moeten we laten?

Zijn er dingen die u nog wilt rechtzetten?

Denkt u wel eens na over het einde? Wat betekent de dood voor u?

8. SBARR en zingeving palliatieve zorg

---

nieuw instrument (juni 2021) voor de werkpraktijk

opvolger van 'Communiqueer SBARR-Pallzorg'

ook digitaal

toepassingen:

- casus-bespreking met andere hulpverleners (bijv. PaTz)
- voor en tijdens contact met een palliatieve patiënt en/of naaste
- als hulp bij de anamnese
- voor rapportage en eigen werkaantekeningen
- bij evaluatie van de zorg

tijd om het nieuwe instrument te bekijken

(...)

9. Afronding

---

palliatievezorgrotterdameo@gmail.com